Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem.

НАПЕРАД!

Беларуская радыкальная тыднёвая часопісь.

Цана асобнага нумару 20 гр.

Адрэс Рэдакцыі і Адміністрацыі: Вільня, Віленская 8, кв. 3.

Прыймо інтэрэсантаў ад 9 да 2 гадз. што-дня, апрача сьвятаў і нядзель.

Падпіска з дастаўкай да хаты: за 1 год—7 зл., за паўгоду—3 зл. 50 гр., за 3 мес.—2 зл., за 1 мес.—75 гр.

Год 2. Вільня, 8 студзеня 1930 г. №. 1.

З гэтага нумару спыняем высылку газэты ўсім тым, хто дагэтуль не паклапаціўся прыслаць грошы і не паведаміў, калі іх прышле.

Барацьба за моладзь.

Два апошнія гады прынесьлі рад вельмі цяжкіх удараў нашай моладзі.

У канцы 1928 году, у сувязі з справакаванымі звонку палітычнымі выступленьнямі групы школьнікаў-недаросткаў, колькінадцаць вучняў Віленскае Беларускае Гімназіі былі з яе выдалены загадам куратарыюму. Праз пару месяцаў тая-ж рука, якая адарвала ад навукі гэтыя першыя свае ахвяры, сустрэўшы ў сваей далейшай акцыі рашучы адпор з боку старэйшых вучняў, кінулася да малодшых і ашуканскімі абяцанкамі высылкі на навуку ў Менск падбіла пару дзесяткоў 10—12 гадовых дзяцей учыніць у сьценах гімназіі няпрыстойны скандал. І вось новая група сялянскіх і работніцкіх дзяцей вярнулася да хаты, разьвітаўшыся з думкай атрымаць сярэднюю, а пасьля й вышэйшую эдукацыю. А ў канцы 1929 году такія-ж правакацыйныя выступленьні былі наладжаны сярод моладзі Клецкае Беларускае Гімназіі,—і ўжо трэцяя група выкінена са школы і пазбаўлена магчымасьці вучыцца...

Хто-ж вінаваты ў змарнаваньні гэтых маладых сілаў?

Вінавайцы ўсім ведамы. Тыя-ж людзі, што цяпер у Менску распачалі непрымірымую барацьбу, каб зьнішчыць культурныя здабыткі беларускіх сялян і работнікаў, далі загад сваім паслугачом і платным агентам у Заходняй Беларусі, каб за ўсякую цану „паўзрывалі" перш тут беларускія культурныя установы, перад усім—каб „па пяць замкоў" панавешывалі на дзьвярох беларускіх гімназіяў. Вось, каб гэтага дапяць, і была гэтак нягодна выкарыстана даверчывасьць ідэйнае школьнае моладзі, рукамі якое мелі быць зьнішчаны нашы найважнейшыя культурныя здабыткі ў Заходняй Беларусі.

Мэты сваей правакатары не дапялі: установы перетрывалі ўсе ўстрасеньні і асталіся жывыя. Папярпелі толькі—дзеці.

Цяпер, калі грузінскі рэнэгат Сталін з сваімі паплечнікамі захапілі кіраўніцтва камуністычнай партыяй у СССР, маскоўскі нацыяналізм, раней пільна ўкрываны пад „інтэрнацыянальнымі" лёзунгамі, высака падняў сваю галаву і скінуў маску, за якой хавалася яго запраўднае абліччa. Цяпер ужо хіба для ўсіх будзе ясна, дзеля чаго Масква дала загад сваім наймітам у Заходняй Беларусі—распачаць процібеларускую кампанію іменна на школьным фроньце. Ясна, што—наносячы ўдары нашым гімназіям, дзе сялянскія і работніцкія дзеці ўзгадоўваюцца на будучых інтэлігентаў,—маскоўскія „чырвоныя" нацыяналісты ўглядаюцца перад усім у будучыну і хочуць пазбавіць наш народ прытоку нацыянальна сьведамае, кроўна і ідэолёгічна зьвязанае з працоўнымі масамі, беларускае інтэлігенцыі. Яны вельмі добра разумеюць, што старыя кадры беларускіх працаўнікоў з кожным годам радзеюць, і хутка ўжо спасярод пачынальнікаў нашага вызвольна-адраджэнскага руху ня будзе пры жыцьці нікога. І вось дальнавідны маскоўскі шовінізм робіць усе высілкі, каб недапусьціць да ўзгадаваньня новае зьмены, якая мусіць узяць у свае рукі далейшае павадырства беларускіх працоўных масаў у іх барацьбе за нацыянальныя і сацыяльныя ідэалы.

Беларускае грамадзянства ўсіх кірункаў і партыяў павінна ведаць праўду аб гэтых маскоўскіх патугах, вельмі шчыра вітаных перад усім—польскімі нацыяналістамі: гэта-ж вада на іх млын, гэта—аблягчэньне польскага „культуркампфу", паходу польскага нацыяналізму на Заходнюю Беларусь. Першыя правільна ацанілі пагражаючую нам згэтуль небясьпеку тыя беларускія культурныя працаўнікі, якія з напружаньнем усіх сваіх сіл пабудавалі і ўтрымліваюць беларускія гімназіі. Яны рашуча выступілі на барацьбу за нашу моладзь—нашу будучыну—з гэткім сільным, магутным ворагам і ў гэтай барацьбе перамаглі. Але мала таго, што нашы гімназіі перетрывалі нанесеныя ім удары. Справа йдзе аб тое, каб надалей зрабіць немагчымым правацыраваньне з таго ці іншага боку шчырае, ідэйна настроенае, даверчывае школьнае моладзі. І тут ужо пачынаецца абавязак усяго грамадзянства, перад усім—бацькоў.

Да грамадзянства, да бацькоў мы сяньня й зварачаемся з заклікам: беражыце нашых дзяцей! Не давайце, каб з іх рабілі „гарматняе мяса"—нібы-то ў імя „сусьветнае рэвалюцыі". Сусьветная рэвалюцыя, абвяшчаючы вызваленьне прыгнечаных народаў, ня можа пачынаць свайго паходу наперад—нішчэньнем гэтых-жа народаў. І ў тэй барацьбе, якую распачаў з беларускім вызвольна-адраджэнскім рухам „чырвоны" маскоўскі нацыяналізм, крыецца ўнутраная ілжа, крыецца глыбокая супярэчнасьць з высокімі лёзунгамі, якімі ён прыкрывае свaё зьвярынае абліччa.

Зразумейце-ж гэта ўсе грамадзяне, усе бацькі! Зразумейце, што не дзеля „актыўных выступленьняў" дзяцей з такім вялізарным трудом тварыліся нашы гімназіі, а дзеля таго, каб даць гэтым дзецям навуку, прыгатаваць іх да вялікага заданьня, якое прыпадае на іх долю, як будучых інтэлігентаў. І дайце належны адпор усім, хто хоча нашы працоўныя масы пакінуць бязраднымі і безбароннымі, пазбавіўшы іх сваей роднай інтэлігенцыі.

Загадам віленскага куратарыюму звольнены з Віленскае Беларускае Гімназіі шасьцёра вучняў, якія былі заарыштаваны паліцыяй на пахаронах с. п. Юстына Юхны падчас зробленай на гэтых пахаронах маніфэстацыі.

Сумнай весткай распачынаецца для беларусаў 1930 год..

„Памылкі".

Углядаючыся ў працу Комуністычнай партыі, прыходзіцца сконстатаваць, што яна ўвесь час жыве паасобнымі „акцыямі", г. зн. працу сваю праводзіць па пэўнаму пляну, укладзенаму, звычайна, такім чынам, што на паасобныя мамэнты прыпадае нейкая адна баявая задача. Гэтая задача праводзіцца аднaчасна па ўсяму фронту з нязвычайнай энэргіяй. Тактыка зусім слушная і вельмі разумная: з цэлага раду заданьняў, пастаўленых рэальным жыцьцём, выбіраецца нейкае адно, рэшта адсоўваецца на другі плян.

Такім чынам няма блутаніны і распыленьня—ўся ўвага ўсяго і ўсіх зьвернена ў адзін бок, на адзін невялічкі конкрэтны факт партыйнага, грамадзкага, ці дзяржаўнага жыцьця, і атака вядзецца па ўсяму фронту адным родам аружжа і адным спосабам.

Так, напрыклад, усім памятны тыя часы, калі яшчэ пры жыцьці Леніна ўся энэргія ўсяго савецкага апарату была накіравана на так званы „НЭП". (Новая Экономічная Палітыка); зноў-жа быў час, калі на ўсіх вечах, лекцыях і справаздачах, на ўсіх зборках і з'ездах, ува ўсей савецкай прэсе і ўва ўсіх савецкіх установах крычалі „тварам да вёскі" (Ліцом к деревке!). У тым годзе яшчэ так нядаўна ўвесь апарат СССР быў заняты толькі і выключна справай „Хлеба Загатоўкі" г. зн. рэквізыцыяй збожжа ад сялян. І г. д. і г. д.

І калі такія акцыі ў чыста эканамічнай галіне дзяржаўнага жыцьця маюць часта свой дадатні бок, дык у палітычным жыцьці вельмі часта прыводзяць да супярэчнасьцяў, недарэчнасьцяў і канчаюцца катастрофаю. Праўда, што пасьля кожнай такой палітычнай няўдачы пачынаюцца няўпынныя дыскусіі (разважаньні) над зробленымі памылкамі. І гэтая новая акцыя (дыскусыйная) так сама энэргічна вядзецца па ўсяму фронту, ува ўсіх ячэйках, камітэтах, сэкрэтар'ятах, ціках і т. п.

Усе мы памятаем яшчэ той мамэнт, калі падчас маёвага перавароту ў Польшчы (ў маі 1926 г.) компартыя дала загад па ўсяму фронту падтрымліваць маршалка Пілсудскага, і бяда была таму, хто да гэтага аднёсься нэгатыўна.

Праз пару-ж тыдняў ужо заядла вялася дыскусія над маёвымі памылкамі і вялася яна даволі доўга (чэрвенёвы і верасьнёвы пленумы ўсё яшчэ дыскутуюць і маёвыя і чэрвенёвыя памылкі).

Яшчэ большае захопленьне ў свaім часе было ваеннаю палітыкай Троцкага, а пасьля? — дыскусія (і то амаль двох-гадовая) над памылкамі і няшчадная атака на Троцкага і ўсіх „троцкістаў". Цяпер-жа, як бачым, Сталін ізноў цалком праводзіць тую ж самую ваенную палітыку Троцкага (што праўда, гэта не перашкаджае яму аднaчасна біць самога Троцкага). Наагул, калі ўважліва прасачыць палітычную лінію Комінтэрну за апошнія 5—7 гадоў, дык знойдзем там шмат такіх мамэнтаў, калі лінія гэтая значна адхілялася, каб праз нейкі час ізноў вярнуцца на папярэдні шлях. І ў гэтым ня было-б нічога дзіўнага, бо-ж жыцьцё ставіць свае вымогі, каб ня тое, што ад такіх акцыяў бязупынна дэзор'енруюцца працоўныя масы і гэтым аслабляецца іх організацыйная сіла і падрываецца іх вера ў перамогу.

У адносінах Компартыі да беларускага вызвольнага руху бачым тое самае. У сьнежні 1917-га году Сталін разганяў штыкамі Усебеларускі Конгрэс, зложаны з прадстаўнікоў выключна сялян, рабочых і нязначнай часткі перадавое працоўнае інтэлігенцыі,—за „недарэчную", паводле Сталіна, ідэю стварэньня беларускае сацыялістычнае рэспублікі ў складзе Усерасейскае Фэдэрацыі; а праз год тыя-ж самыя бальшавікі нагвалт самі твораць гэтую „недарэчнасьць". На—працягу часу ад 1917 да 1924 году бальшавікі абвінавачваюць правадыроў беларускага радыкальнага руху: Луцкевіча, Тарашкевіча, Астроўскага, Рак-Міхайлоўскага і др. у контр-рэволюцыйнасьці, а праз 2—3 гады (ў 1926 і 1927) узносіць іх на недасягнены п'едэстал, як запраўдных і адзіных барацьбітоў і мучанікаў за працоўны беларускі народ.

У 28-м годзе, што праўда, ізноў некатарых з іх, як Луцкевіча і Астроўскага, пераводзяць у лагер контр-рэволюцыйны і распачынаюць акцыю недарэчнае брахні на тых, хто ўсё свaё жыцьцё застаўся верны свайму ідэалу, хто не захацеў рабіць памылак дзеля таго толькі, каб пасьля дыскутаваць над імі...

А адносіны да камуністычных працаўнікоў у Радавай Беларусі? Атакі на беларускіх камуністаў Жылуновіча, Ільлючонка, Прышчэпава і шмат другіх—ці-ж не выяўляюць нам тэй самы малюнак?

А ў нас—у Заходняй Беларусі — леташняя стаўка на ўзрыў беларускіх культурных установаў? Была распачата тады агітацыя сярод моладзі віленскай бел. гімназіі, якую намаўлялі падсякаць сук, на якім яна сядзела... А ў выніку—дзесяткі маладых культурных сілаў апынуліся на вуліцы.—А цяпер ужо ізноў ідуць дыскусіі над памылкамі—і так... без канца!

У выніку-ж усяго гэтага ўжо „застрэльшчыкі" такое палітыкі канчальна збанкрутавалі — як у вачох масаў, так і моладзі.

А народ?

Народ застаўся сам па сабе і ўзіраецца цяпер не на таго, хто прыгожа гаворыць і шмат абяцуе, а на тых, хто сьмела і ўпорна вядзе мазольную пазытыўную працу, і пойдзе Народ беларускі не за „доказам", а за „показам"!

Копны.

Хто пакаяўся?

„Звезда" з 20. XII. 1929 на відочным месцы зьмясьціла вялізарнае „пакаяньне" Зьмітра Жылуновіча (Цішкі Гартнага), якога толькі-што „чысьцілі", як... беларускага „нацыянал-дэмакрата".

„Пакаяньне" ў варунках савецкага жыцьця—адзіны выхад для таго, хто наагул хоча там працаваць. Праўда, не адны ідэйныя пабуджэньні іграюць тут часта рашаючую ролю: „вычышчаны" працаўнік выкідаецца проста на вуліцу і пазбаўляецца права на працу. Ня думаем, каб у Жылуновіча ў гэтым выпадку дзеялі „скурныя" інтарэсы: ведаем усё ягонае жыцьцё і ў ідэйнасьці яго не сумляваемся. І калі ў сваім „пакаяньні" ён плюе ў вочы тым сваім таварышом, якія ў часе „чысткі" яго выступілі адкрыта ў яго абароне, — дык і гэты маральна брыдкі паступак тлумачыць трэба тым, што інтарэсы й захаваньне павагі Кампартыі ён стаўляе вышэй, чым групу сваіх аднадумцаў і іх лёс.

„Пакаяньнем" Жылуновіч даказаў сваю адданасьць і вернасьць Кампартыі. Але ж... але-ж як гэта пагадзіць з тымі абвінаваньнямі, якія партыя паўзводзіла на яго? Яго-ж абвінавачвалі і ў „нацыянал-дэмакратызьме", і ў паўтараньні за Луцкевічам праўды аб ролі ў беларускім адраджэньні Беларускае Рэвалюцыйнае (Сацыялістычнае) Грамады і „Нашае Нівы", і ў „здрадзе пралетарскае ідэолёгіі", і ў ідэйнай еднасьці з заходня-беларускімі „соцыял-фашыстамі", якія, бач, паводле заяваў Кампартыі, „падгатаўляюць разам з Пілсудскім аружны напад на СССР"... „Каючыся", Жылуновіч прызнаецца да сваіх „нацыянал-дэмакратычных" грахоў і—абяцае надалей „паправу", працуючы ў радох КП(б)Б. Але, якраз у гэтым і крыецца ўся „пікантнасьць" ня толькі „пакаяньня" Жылуновіча, але і ўсяе справы „чысткі" яго.

Запраўды-ж: Жылуновіч прызнаў сваю дасюлешнюю ідэолёгію „нацыянал-дэмакратычнай", „варожай рабочым і бядняцка-серадняцкаму сялянству". Няўжо-ж ён мог так зразу зьмяніць гэту сваю ідэолёгію—ў выніку „чысткі" і падняцца проці яго паходу маскоўскіх нацыянал-камуністаў? Вось пытаньне, якое само сабой узьнімаецца перад кожным, хто меў магчымасьць пазнаёміцца з усей зьвягай на Жылуновіча „Камсамольскай Праўды" і яе падгалоскаў.

Калі Жылуновіч меў „нацыянал-дэмакратычную" ідэолёгію, дык, значыцца, камуністам ён ня быў. Дык як-жа: чалавек—„толькі пад напорам шарокіх партыйных масаў, пад абстрэлам бальшавіцкай крытыкі і г. д." (словы „Звезды") — здаў свае ідэйныя пазыцыі, і вось Кампартыя ўжо ўрачыста публікуе яго „пакаяньне" і прымае на сваё ўлоньне, як—прававерната камуніста? Вось, тут нешта дык запраўды-ж не ў парадку: калі Жылуновіч па сваей ідэолёгіі не камуніст, — ясна, што яго нельга было трымаць у партыі; калі ж ён запраўдны камуніст, што ён і сьцьвярдзіў сваім поўным падпарадкаваньнем апляваўшай яго партыі, і калі партыя так зразу-ж прыняла яго назад на ўлоньне сваё,—дык яшчэ ясьней, што абвіненьні Жылуновіча ў „нацыянал-дэмакратызьме" былі ад пачатку да канца сьвядома ілжывымі, сфабрыкаванымі проці яго маскоўскімі нацыянал-камуністамі толькі за тое, што ён—актыўны працаўнік на ніве тварэньня беларускае пралетарскае культуры, якая парэсла ўсе маскоўскія спадзяваньні. І вось у канцы канцоў „пакаяўшымся" аказаўся ня гэтулькі Жылуновіч, заўсёды верны партыец, а — пакаялася і прызнала свае „абмылку" сама Кампартыя!

Ясна-ж, справа „абстаўляецца" так, каб партыя ня ўтраціла сваей павагі ў вачох масаў і затым Жылуновіч б'ець і па сваіх аднадумцах у Радавай Беларусі, якія яго баранілі, і па Луцкевічу—у Заходняй Беларусі, паўтараючы партыйную ілжу і аб „падгатоўцы Луцкевічам разам з Пілсудскім аружнага нападу на СССР", і аб міфічнай „просьбе аб памілаваньні Тарашкевіча і другіх", нібы-то паданай тым-жа Луцкевічам таму-ж Пілсудскаму. Але—факт астаецца фактам: Кампартыя, сустрэўшы належны адпор і аскандаліўшыся на „чыстцы" Жылуновіча, ня бачыла іншага выхаду з утварыўшагася прыкрага палажэньня, як—адбой.

Гэтак Кампартыя распачынае „выпраўленьне" чарговае свае „памылкі"—згодна з сваім звычаем, аб якім у нас гаворыцца ў стацьці Копнага „Памылкі". Што мусіць пацярпець за гэту „памылку" ня тыя, хто яе зрабіў, а тыя, хто яе выкрыў і ўсім паказаў,—гэта-ж само сабой разумеецца: хоць партыя і „памыляецца", але яна—„ноабмыльная"!

Ю. Л.

З дакумэнтаў сучаснасьці.

У нашым аглядзе падзеяў у Раданай Беларусі мы ўспаміналі аб пісьме трох беларускіх пісьменьнікаў, якіх разбэсьціўшыяся маскоўскія нацыяналісты „выжылі" з Беларускага Дзяржаўнага Унівэрсытэту. Аб гэтым пісьме ўсьцяж гавораць „сталінаўцы", вядучы зрэсавы паход проці беларускіх культурных працаўнікоў. Перадрукоўваем гэты дакумэнт з № 278 (2466) „Савецкае Беларусі" з 4-га сьнежня 1928 году: ён паказывае, што прыёмы барацьбы з беларушчынай у Усходняй Беларусі — акурат такія самыя, як і ў Заходняй

Ліст у рэдакцыю.

Паважаны тав. рэдактар!

Дазвольце праз вашу газэту давесьці да ведама савецкай грамадзкасьці наступнае:

З нейкага часу ў сьценах Беларускага Дзяржаўнага Унівэрсытэту пачалася ўпартае цкаваньне беларускіх пісьменьнікаў-студэнтаў. Найбольш яскрава гэта кампанія выяўляецца ў заметцы, зьмешчанай у № 1 насьценгазэты Пэдфаку „Кузьня асьветы" пад назвай „Фрагменты из жизни 2 го курса литературного отделения". У гэтай заметцы, прасякнутай тупым мяшчанска-зайздросьлівым асьцервяненьнем, відаць выразны замер скампраметаваць беларускага пісьменьніка, узьвёўшы на яго самыя бязглуздыя, самыя дзікія абвінавачаньні. Беларускіх пісьменьнікаў абвінавачваюць у групповай „замкнутости", быццам неразумеючы таго, што з першых дзён паступленьня ў Унівэрсытэт ніводзін студэнт ня можа быць аднакава дружным як з тымі, з якімі ён некалькі год працаваў, так і з тымі, якіх ён першы раз бачыць у вочы. Беларускіх пісьменьнікаў абвінавачваюць у **„белорусском шовинизме"**, ня маючы на гэта абсалютна ніякіх падстаў, калі ня лічыць таго, што гэтыя „писменники" ня ў прыклад іншым студэнтам усюды і заўсёды гавораць пабеларуску. Беларускіх пісьменьнікаў абвінавачваюць у тым, што яны чыста апранаюцца, носяць гальштукі, каўнерыкі, капялюшы, акуляры (які злачынны „шык"!), носяць на галаве валасы і ў кішэні насавыя хусьцінкі. Беларускіх пісьменьнікаў абліваюць памыямі, самай бруднай хуліганскай лаянкай, абзываючы „животными", раўняючы з „сабакамі", ужываючы іншыя няпрыстойныя ў сьценах унівэрсытэту прыёмы. Гэты шалёны паход разьюшанай дробна-буржуазнай стыхіі ня сустрэў аніякага адпору з боку студэнцкіх грамадзкіх арганізацый, а рэдакцыя газэты ў сваёй прыпісцы нават салідарызавалася з гэтай пісулькай і працягнула „кампанію" ў чарговыя нумары газэты. Дзякуючы гэтаму, шкодныя мяшчанскія настроі распаўсюдзіліся як па Унівэрсытэту, так і за яго сьценамі, зрабіўшы імёны беларускіх пісьменьнікаў прадметам зласьлівых насьмешак і плётак. Усё гэта зрабіла немагчымым для беларускага пісьменьніка аставацца ў Беларускім Дзяржаўным Унівэрсытэце і прымусіла нас з болем у сэрцы пакінуць яго і шукаць магчымасьці пашырэньня сваей асьветы ў іншых навучальных установах Савецкага Саюзу.

Андрэй Александровіч
Алесь Дудар
Міхась Зарэцкі.

1 сьнежня 1928 г.
Менск.

Палітычнае жыцьцё.

Польшча.

Новы ўрад і яго палітыка.

Урадавы крызіс у Польшчы цягнуўся 22 дні, ці—больш як тры тыдні, і закончыўся назначэньнем на становішча старшыні ўраду „кампрамíснае" асобы п. Бартля.

На падставе дасягнутага „кампрамісу", трэба думаць, п. Бартэль, які адначасна заяўляе сябе „жаўнерам марш. Пілсудскага" і „перакананым парляментарыем", мае апрацаваць новую ўрадавую лінію ў Польшчы—больш лагодную адносна да парляманту, які, падтрыманы аднолькава і ў краі, і заграніцай—маральна і палітычна, пачуў сябе значна дужэйшым.

На такой кампрамісовай плятформе, відаць, і зложаны быў новы габінэт п. Бартля, які па сутнасьці зьяўляецца амаль тым-жа габінэтам Сьвітальскага, толькі часткова зрэфармаваным. У склад новага габінэту ўвайшлі—апрача прэм'ера—толькі 4 новыя міністры. Праўда, што найбольш „яркія" якраз і адсунуліся ў цень, калі не лічыць найярчэйшага—ваеннага мін. Пілсудскага, які астаўся.

Выйшлі з габінэту: прэм. Сьвітальскі, мін. Марачеўскі, Складкоўскі, Цар і Незабытоўскі. Марачэўскі выкінуты, каб залагодзіць пэпэесаў; Незабытоўскі, каб замірыць вызваленцаў і інш. сялянскія клюбы ў Сойме; мін. Цар і Складкоўскі, „прадстаўнікі адміністрацыйнай самаволі", як піша ўсьцяж апазыцыйная прэса, выкінуты, каб паказаць, што мае запанаваць лепшы—законны парадак, які будзе забясьпечаны асобамі новых міністраў—унутр. спраў і справядлівасьці: Юзэфскага і Дуткевіча.

П. Юзэфскі, былы валынскі ваявода, лічыцца „прыяцелем украінцаў". Даўней быў нават міністрам (па справам польскім) у габінэце Пятлюры ў Кіеве. Дык оптымісты спадзяюцца, што цяпер запануе ў Польшы „новая эра" для меншасьцяў, у тым ліку і для беларусаў. Можа і запануе: калі пабачым ды пачуем яе на сабе, тады і скажам...

Але соймавая апазыцыя, асабліва пэпээсы, не здаволена складам новага габінэту, хаця проці асобы прэм'ера быццам не выступае. Пэпээсы страшэнна абураны тым, што ў габінэце пакінуты мін. Прыстор, які вядзе страшэнны наступ на „Касы хворых", дзе ўмясьцілася шмат пэпээсаўскіх мясцовых павадыроў, захапіўшы гэтыя ўстановы амаль ня ўсюды ў краі. „Robotnik" абвясьціў, што „вайна" проці ўраду—ня спынена: P.P.S. трэбуе адстаўкі і мін. Прыстора.

10 студня мае адбыцца паседжаньне Сойму, на якім, трэба думаць, выступіць новы габінэт з сваей „дэклярацыяй". Пакуль-што пачалася праца бюджэтнай камісіі, дзе—пасьля прамовы мін. Матушэўскага—ідзе падрабязная дыскусія над бюджэтамі паасобных міністэрстваў і інш. дзярж. установаў Польшчы.

Заявы прэм'ера Бартля.

Цікаўныя заявы зрабіў у прэсе прэм'ер Бартэль...

У кракаўскім „Kur. Codz." ён заявіў, што „ні ў чым не зьмяніў сваіх пагляда́ў на парлямант, што лічыць парлямант „высокай школай дзяржаўнай думкі народу"; што „хоча атрымаць бюджэт з рук парляманту, права якога даваць народныя грошы ўраду неад'емнае" і т. д.

Але ў „Gaz. Polsk.", органе так-зван. „групы палкоўнікаў", той самы п. Бартэль заявіў, што—„адзінай толькі запраўднай рэальнасьцяй у Польшчы ў цяперашнія часы зьяўляецца праца, апіраючаяся на ідэолёгіі Язэпа Пілсудскага"...

Як здолее новы прэм'ер і яго габінэт узгодніць у сваей працы дзьве гэтыя, здавалася-б, неяк супярэчныя рэчы: ідэолёгію Язэпа Пілсудскага і ідэолёгію парлямантарызму, — пабачым на практыцы.

Новы прэм'ер заявіў яшчэ, што лічыць направу канстытуцыі — „нячувана сьпешнай справай", якую ў першую чаргу павінен выканаць Сойм. Дык трэба спадзявацца, што ўрад сам неўзабаве ўнясе ў Сойм свой праект пажаданых для яго зьменаў у канстытуцыі—ведама-ж, у кірунку далейшага павялічэньня сілы і ролі выканаўчае ўлады ў Польшчы, ці—так званай „манархізацыі Рэспублікі". Дык тут і павінна будзе раскрыцца ўся супярэчнасьць паміж ідэалёгіямі марш. Пілсудскага і апазыцыйнай большасьці Сойму, якая—пры ўсім яе польскім нацыяналізьме—стаіць на груньце парлямантарызму.

Заграніцай.

Францыя.

Францыя перажывае часы вялікага хваляваньня і непакою. Здавалася-б, Францыя здабыла рашучую перамогу над Нямеччынай — у апошняй вайне. Але прайшоў толькі якісь дзесятак гадоў пасьля гэтай перамогі. а ў Францыі толькі і клопату, што-аб забясьпечаньні краю ад ваеннай пагрозы з боку Нямеччыны. Пры гэтым думка францускіх палітыкаў хістаецца паміж двумя процілежнымі спосабамі забясьпечаньня міру і нятыкальнасьці францускіх граніцаў з боку Нямеччыны. Першы спосаб кажа трымаць усьцяж Нямеччыну пад жалезным ботам акупацыі—разброенай, збраючыся адначасна самой; другі спосаб радзе міравое паразуменьне з Нямеччынай, палітычнае. маральнае, гаспадарчае і т. д. зблíжэньне, каб зрабіць з Нямеччыны—ня ворага, але прыяцеля, заінтэрэсаванага усебакова ў зносінах з Францыяй.

Наагул кажучы, як амаль ня ўсюды, прыхільнікамі першага спосабу ў Францыі зьяўляюцца правыя нацыяналістычныя элемэнты; старэньнікамі другога—левыя, асабліва ж сацыялісты.

У апошні час у Францыі да ўлады дайшоў урад п. Тардье, які складаецца ў большасьці з элемэнтаў права-цэнтравых. Дык ведама-ж, гэты „першы спосаб" забясьпечаньня міру з Нямеччынай высунуўся ізноў на першы плян. Але ў склад таго ж ураду Тардье ўваходзіць і слаўны „прыяцель Штрэзэмана", прыхільнік „другога спосабу"—мін. Брыян... Таму ў Францыі і дзеюцца вельмі характэрныя рэчы — нейкая блутаніна, якая кажа аб тым, што грамадзянства ахоплена вялікай трывогай.. Дый нічога дзіўнага: надыходзіць рашучы мамэнт, калі Францыя павінна будзе выпусьціць з рук апошні козыр, які дае ёй згары бязумоўную ваенную перавагу над Нямеччынай.

Як ведама, роўна праз паўгоду—30 чэрвеня с. г.—мае быць—паводле ўмовы на І канфэрэнцыі ў Гаазе (6—30 жніўня 1929) скасавана цалком акупацыя нямецкай зямлі францускім войскам. Дагэтуль—ад часу перамогі—„ваеннай граніцай" паміж Францыяй і Нямеччынай фактычна зьяўляецца рака Рэйн. Ад 1 ліпня граніцы гэтай ня будзе. Дык францускія мілітарысты забілі трывогу. Ваенны міністар ураду Тардье, п. Мажыно, які заняў мейсца б. міністра п. Пэнлевэ (радыкал-сацыялісты), належыць да правіцы. Дык ня дзіва, што ён стаў на чале „адбудовы ваеннай магутнасьці Францыі", расхістанай павадырамі лявіцы, паміж іншымі—п. п. Пэнлевэ і... Брыянам!

У сваім бюджэце ваенны міністар Мажыно назначыў вялізарныя сумы на „адраджэньне францускай арміі" і—на **узмацненьне французска-нямецкай граніцы**, а апроч таго—распрацаваў падрабязны плян разбудовы абодвых гэтых акцыяў у далейшыя гады.

„Палітыка міру,—казаў ён у сваей прамове, бароначы свой ваенны бюджэт,—маючы мэтай збліжэньне народаў, не павінна аднак жа... забывацца аб задачах нацыянальнае абароны!.. Зьмяншэньне ваенных выдаткаў—немагчыма... Немагчыма і зьмяншэньне кадраў арміі..." і т. д. Далей мін. даў дакладны плян арганізацыі абароннай лініі ўдоўж граніцы з Нямеччынай, якую прадбачыць скончыць да 1934 г.

Адначасна, як сказана, пачалася кампанія сярод прыціхшага было ўжо лягеру францускіх мі-

літарыстаў. Орган іх „L'Aveuir“ („Будучына“) страшучы край нямецкай небясьпекай—піша, што Францыя наагул ня мае арміі!! Францыя—зусім безбаронна проці Нямеччыны! „Мала ёсьць прыкладаў у гісторыі, каб француская армія знаходзілася ў такім стане маразму (старэчай вядужасьці), у якім знаходзіцца цяпер яе арганізацыя і маральнае самапачуцьцё“. Газэта францускіх генералаў і дае загад новаму міністру—стварыць амаль не нанова і тэхнічную, і маральную сілу арміі, не шкадуючы на гэта, ну, ведама-ж чаго: народных грошаў!.. Газэта трэбуе, каб усе гутаркі аб зьмяншэньні войска, аб звальненьні ахвіцэраў і падахвіцэраў былі спынены, бо ўсё гэта „псуе пэўнасьць сябе і веру ў будучыну“, паніжае „маральны дух“ у арміі... Францускаму жаўнеру трэба ізноў убіць у галаву (як гэта было да вайны, дый... давяло да вайны!), што—„ён ёсьць і застаецца адзінай гарантыяй міру, што спакой штодзеннай працы краю залежыць... ад добрых ваенных фахоўцаў у арміі. ад патрыятычнага запалу яе камандзіраў“...

Адначасна ў краі ідзе, выходзячы з тых-жа цэнтраў мілітарызму францускага, страшэнная кампанія проці скасаваньня акупацыі Надрэніі і проці звароту Нямеччыне абшару Саары. У апошнія дні мінулага году ў Парыжу арганізаваўся новы спэцыяльны камітэт дзеля барацьбы проці скасаваньня акупацыі—пад старшынствам генэрала Мордак, былага міністра габінэту самога Клемансо. Нядаўна адбыўся вялікі мітынг, зарганізаваны гэтым камітэтам, які прыняў рэзалюцыю—ад імя 8.000 сабраўшыхся грамадзян. Рэзалюцыя кажа, што адзінай гарантыяй таго, што ўсе належныя Францыі ваенныя адшкадаваньні будуць Нямеччынай сплачаны, зьяўляецца затрыманьне акупацыі. А таму, што Нямеччына ня споўніла ўсіх абавязкаў, накладзеных на яе Вэрсальскім Трактатам, дык акупацыя павінна трываць па меншай меры—да 1935 году!..

Як бачым, францускія нацыяналісты ні ў чым не ўступаюць нямецкім. Дык нічога дзіўнага, што, страшучы адны адных, францускія—нямецкіх, а нямецкія—францускіх, яны найбольш якраз і павялічваюць тую ваенную небясьпеку з боку суседа, ад якой, здавалася-б, так шчыра хацелі-б забясьпечыць край. Ня дзіва і тое, што—у выніку ўсей гэтай акцыі—з абодвых бакоў ідзе павялічэньне зброеньняў—у Францыі з цынічнай адкрытасьцяй—„па праву трактатаў“, у Нямеччыне—скрыта, цішком, як „праступленьне проці Трактату“... Ня так даўно ведамы дэпутат Франклен-Буйён агласіў у францускім парляманьце сэнсацыйныя рэвэляцыі аб тым, што Нямеччына ня толькі будуе—паводле добра распрацаванага пляну, маючага задачай... новы напад на Францыю, стратэгічныя шляхі і чыгункавыя лініі на сваім заходнім прыграніччы, але—што патрапіла зрабіць гэта нават на абшары, якія знаходзіцца пад францускай ваеннай акупацыяй!!! Сам прэмьер Тардье быў зусім „спаралiжаваны“ гэтай рэвэляцыяй! Адзін толькі Брыян даў добры адказ сэнсацыйнаму рэвэлятару.

Але адначасна, як мы ўжо пісалі, усьцяж ідзе ў Францыі значна шырэйшы і глыбейшы рух, які мае задачай здабыць забясьпечаньне міру з Нямеччынай шляхам „другога спосабу“—мірнага. Брыян і яго палітыка, перад усім вельмі карысная для Францыі матэрыяльна, маюць вялікую сілу і прызнаньне ў краі. Пісалі мы і пра нячуваную, немагчымую ў апошнім паўвеку падарожу ў Бэрлін паўсотні францускіх права-каталіцкіх дэпутатаў, якія ў Бэрліне браталіся і радзіліся з нямецкімі паслам каталіцкага „цэнтру“—як у справе загарантаваньня міру, так і ў справе саюзу вечнай прыязьні паміж Францыяй і Нямеччынай.

Гэтая канфэрэнцыя францускіх і нямецкіх каталіцкіх парлямантарыяў адзначылася, як ведама, гучным інцыдэнтам. Афіцыяльны прамоўца з боку нямецкай дэлегацыі, прэлат-дэпутат Улітцка, заявіў, што францускія каталікі павінны памагчы Нямеччыне — шляхам маральнага націску на Польшчу—паправіць несправядлівыя граніцы на ўсходзе... Бо граніцы гэтыя якраз зьяўляюцца тэй перашкодай, якая, не даючы Нямеччыне магчымасьці ўстанавіць добрыя адносіны з Польшчай, тым самым стаіць на перашкодзе і поўнаму паразуменьню з Францыяй, як саюзьніцай Польшчы.

СССР—Кітай.

Прадстаўнік „наркоминдела“ Сімаоўскі і паўнамочнік кітайскага ўраду Тсаі падпісалі ў Хабароўску ўмову, паводле якой на Усходня-Кітайскай чыгункавай лініі „узнаўляецца“ даваеннае палажэньне.—

У найбліжэйшым часе маюць быць адчынены консульскія установы абодвух краёў і на радава-кітайскай граніцы вернена мірнае палажэньне. Абедзьве староны абязаліся звольніць усіх арыштаваных у зьвязку з канфліктам.—

Кітайскія ўлады пачалі разбраеньне атрадаў „белагвардзейцаў“, а арганізатараў іх высылаюць цалком з краю.

25 студня 1930 г. мае ў Маскве адбыцца фармальная мірная канфэрэнцыя, на якой будуць вырашаны ўсе спрэчныя пытаньні паміж СССР і Кітаем. Тады будуць узноўлены фармальна і дыплёматычныя зносіны паміж імі. Абедзьве ваяваўшыя дзяржавы далі загад аб вывадзе з тэатру вайны ўсіх войскаў. Такім чынам ваенны і ўсялякі канфлікт паміж СССР і Кітаем можа лічыцца фактычна зьліквідаваным.

Тым больш дзіўным павінен выдацца новы крок „дыплёматычнага“ умяшацельства чужых вялікіх дзяржаваў у канфлікт — з мэтамі яго ліквідацыі“.

Як ведама, цэлы рад дзяржаваў — з пачыну Амэрыкі і Францыі—пачалі рабіць „інтэрвэнцыі“, даваць рады і так далей, але вось, нажаль, толькі тады, калі вайна ўжо скончылася — перамогай СССР, і паміж ваяваўшымі ўжо пачаліся беспасярэдныя міравыя перагаворы... — Радавы ўрад в. стрымана, але станоўка, адхіляў усе гэтыя спробы ўмяшацельства, даўшы сільны, ветліва-ядавіты адказ Амэрыцы, Францыі і інш.

Цікаўна, што ані Нямеччына, ані Японія, ані нават Англія не далучыліся да амэрыканска-францускага пачыну — „на падставе пакту Келлога“. Але-ж за тое пасыпаліся заявы розных драбнейшых сяброў пакту аб далучэньні да кроку Амэрыкі і Францыі—„проці вайны“, — нават цяпер, калі ўжо даўно ніякай вайны няма, дый—пасьля рэзкіх адказаў ураду СССР. Дык ня дзіва, што на гэтым грунце здарыўся ўрэшце запраўдны дыплёматычны скандал.

Ужо пасьля апублікаваньня памянёнай напачатку „хабароўскай умовы“ румынскі ўрад зьвярнуўся праз францускага пасла ў Маскве — (бо-ж з Румыніяй СССР дыплёматычных зносінаў ня мае) да ўраду СССР, каб заявіць яму так сама аб сваім далучэньні да „пратэсту“ амэрыканскага міністра Стымсона. Калі францускі пасол зьвярнуўся з румынскай „нотай“ да Літвінава, той ужо „ня вытрымаў“, адмовіўшыся рашуча ня толькі прыняць, але нават выслухаць ноту. Літвінаў заявіў, што ўрад СССР лічыць усе гэтыя выступленьні ня толькі варожымі!, але—пасьля поўнай ліквідацыі канфлікту—запраўдным зьдзекам! Калі францускі пасол усё-ж хацеў змусіць Літвінава прыняць або праслухаць ноту, тлумачучыся даручэньнем свайго ўраду, Літвінаў схапіў пакінутую на стале „ноту“ і кінуў яе ўжо вельмі нявятліва паслу, сказаўшы яму — „бывайце, паночак“...

Англійская прэса дзівіцца, чаму гэта францускі ўрад пайшоў на такую кампрамітацыю свайго пасла і павагі Францыі, без патрэбы дражнячы дзяржаву, з якой вядзе перагаворы аб узнаўленьні добрых адносінаў...

Кароткія навіны.

З студня распачала працу ў Гаазе „другая Гааская Канфэрэнцыя“, мэта якой—урэгуляваць усе грашовыя разрахункі паміж пераможцамі і пераможанымі ў вялікай вайне, а тым самым — у поўнай меры зьліквідаваць і палітычныя канфлікты, зьвязаныя з перамогай.

Начальнікам францускага генэральнага штабу назначаны ген. Вэйган, ведамы арганізатар, ці ўчаснік так зв. „цуду над Віслай“.

У Маскве выкрыта змова, мэўшая мэтай забойства дыктатара Сталіна, толькі-што сьвяткаваўшага скончаньне 50 гадоў жыцьця.

У Маскве на конфэрэнцыі марксістаў-сялян неспадзявана выступіў сам Сталін з паўтарагадзіннай прамовай, у якой даводзіў надзвычайную карысьць ад пераходу ўсіх сялянаў з індывідуальнай гаспадаркі на колектыўную-соцыялістычную.

Чэшскія соцыял-дэмакраты, якія здабылі значныя ўплывы ў новым урадзе Удржаля, трэбуюць, каб Чэха-Славакія прызнала афіцыяльна ўрад СССР і ўстанавіла з ім дыплёматычныя зносіны.

У Індыі адбыўся вялізарны конгрэс індускіх нацыяналістаў пад правадырствам ведамага Ґанді. Конгрэс прыняў вялікай большасьцяй галасоў рэзалюцыю, адкідаючую прапанаваную Англіяй „канстытуцыю“ і дамагаючыся поўнай дзяржаўнай незалежнасьці Індыі. Англійская ўлада расьпачала страшэнныя рэпрэсіі ў краі.

Адначасна з конгрэсам у Лягоры індускіх радыкалаў-незалежнікаў, адбыўся конгрэс індускіх лібэралаў у Мадрасе, на якім прынята рэзалюцыя, дзякуючая англійскаму віцэ-каралю за прыхільныя адносіны да Індыі, якая не неўзбаве атрымаць палажэньне для больш умераных буржуазных групаў насяленьня правы брытанскага домінія (ці самастойнай, толькі пад супольным каралём, складовай часткі Брытанскай Імпэрыі).

Старшыня новага эгіпецкага ўраду зьвярнуўся да караля з заявай аб тым, што новыя выбары ў парлямант ясна выявілі волю краю. Таму — згодна з гэтай выявай — галоўнай мэтай новага ўраду будзе адбудова поўнай незалежнасьці Эгіпту. Англійцы спадзяюцца на вясну новага ўздыму рэвалюцыйнага руху ў Эгіпце, як і ў Індыі.

Хроніка.

× **Жаноцкая арганізацыя.** Даўно ўжо сярод беларускага грамадзянства лунае думка аб арганізацыйнай працы спэцыяльна сярод жанчын. На-жаль, думка гэтая ня выходзіла дагэтуль з сфэры гутарак і добрых пажаданьняў. Толькі цяпер група актыўных беларускіх грамадзкіх працаўніц прыступіла да зьдзейсьненьня гэтае добрае думкі. Статут ужо апрацаваны і падаецца на зацьверджаньне ўладаў.

Арганізацыя будзе насіць імя найвыдатнейшай дзеячкі беларускага адраджэньня, поэткі Алёізіі Пашкевічанкі („Цёткі“), аднае з закладчыц Беларускае Соцыялістычнае Грамады.

× **Дэлегаты на зьезд АБСА.** На зьезд Аб'яднаньня Беларускіх Студэнцкіх Арганізацыяў, які пачаўся ў Празе 4-га студня, паехалі з Вільні, як дэлегаты тутэйшага студэнцтва, Станіслаў Станкевіч і Аўген Бартуль.

× **З школьнага жыцьця.** Праграмы навучаньня ў сярэдніх школах Польшчы страшэнна перацяжоны—асабліва прадметамі польскімі, як польская мова, літэратура, гісторыя і геаграфія Польшчы, спэцыяльная навука аб сучаснай Польшчы. Гэта асабліва цяжка адбіваецца на вучнях няпольскіх гімназіяў, у якіх, апрача ўсяго таго, што праходзіцца ў польскіх гімназіях, дзеці мусяць і сваю родную мову, літэратуру, гісторыю і геаграфію пазнаваць.

Гэтаму ненармальнаму стану, здаецца, прыходзе нарэшце канец. Толькі-што віленскае куратарыюм атрымала з міністэрства асьветы цыркуляр, які загадвае зьменшыць школьныя праграмы — перад усім з польскае мовы дый з усіх іншых прадметаў.

Цыркуляр загадывае ўраз-жа правясьці ў жыцьцё сказаныя зьмены.

× **„Калядны Суботнік“.** У суботу, 11 студзеня 1930 г., драматычнай сэкцыяй вучняў Віленскае Беларускае Гімназіі ў салі тае-ж гімназіі пры Вострабрамскай вуліцы № 9 ладзіцца Калядны Суботнік. Пастаўлена будзе вядомая п'еса Катляроўскага „Наталка-Палтаўка“ ў 3 х дзеях, са сьпевамі й скокамі, пад кіраўніцтвам вядомага на беларускай сцэне, уталентаванага артыста А. Міхалевіча. Музыка ў выкананьні п. Кунетры. Пасьля праграмы — скокі. Пачатак пунктуальна ў $7^1/_2$ гадзін увечары. Уваход па запросінам.

× **Канец забастоўкі прыкашчыкаў-жыдоў.** Трываўшая два тыдні забастоўка гандлёвых працаўнікоў м. Вільні закончылася 4 студня кампрамісная умовай, падпісанай праф. саюзам прыкашчыкаў жыдоў і саюзам жыдоўскіх купцоў.

× **Безрабоцьце ў Вільні.** Паводле ўрадавых даных, лічба безработных у месьце Вільні за мінулы тыдзень дайшла цыфры 3,782, у тым ліку 2,924 мужчыны і 858 жанчын.

Раўнуючы з папярэднім тыднем, лічба безработных узрасла на 300 душ.

× **Апраўданьне кс. Бобіна.** У студні 1926 году віленскім акружным судом быў засуджаны на паўтара году крэпасьці кс. Бобін, якога вінавацілі ў тым, што ён у 1919 — 1921 г. г. вёў сярод сялянства агітацыю проці Польшчы і быццам арганізаваў баявыя дружыны дзеля аружнае барацьбы з палякамі. Кс. Бобін падаў апэляцыю, але апэляцыйны суд прыгавор першае інстанцыі зацьвярдзіў. Тады засуджаны ксёндз зьвярнуўся да Найвышэйшага Суду, і той, скасаваўшы прыгавор, загадаў апэляцыйнаму суду ў Вільні — у новым складзе—нанова разглядзець гэту справу. І вось цікава: гэтым разам апэляцыйны суд зусім апраўдаў кс. Бобіна.

× **Унутраныя сваркі сярод віленскіх літвіноў.** Барацьба паміж староньнікамі фашыстаўскае ўлады ў Літве і апазыцыяй перакінулася і ў Вільню —да тутэйшага літоўскага грамадзянства. Апошнімі часамі фашысты перамаглі, што адбілося і на складзе кіраўніцтва Часовага Літоўскага Камітэту. Падзел на партыі выяўляецца вельмі ярка і ў прэсе, і ў паасобных грамадзкіх установах. Але найгорш—тое, што, як і ў нас, розьніца палітычных паглядаў даводзіць да асабістае барацьбы паміж сябрамі невялічкае сям'і віленскіх літвіноў. Наскольки завастрыліся асабістыя адносіны, паказвае сумны факт на сустрэчы літвінамі новага году: адзін з соцыялістычных дзеячоў, у адказ на крыўдныя для яго словы аднаго з прамоўцаў варожае партыі, двойчы ўдэрыў яго па твару. Ясна, што з гэтае грызьні паміж літвінамі скарыстае толькі той, хто „роўна прыхільна“ адносіцца да аднае і да другое з „ваюючых старон“. Падобны збраз мы, на жаль, бачым і сярод нашага беларускага грамадзянства. а вынік гэтага — ўсім ведамы заняпад беларускае творчае працы ў Заходняй Беларусі.

Карэспандэнцыі.

Жыцьцё нашай вёскі.

Гайлешы, Крэўскае воласьці, Ашмянскага пав.

Хачу напісаць пару слоў аб жыцьці нашай вёскі. Па нацыянальнасьці—ўсе Беларусы, з каторых палавіна каталікі, а палавіна праваслаўных. Што да нацыянальнай сьведамасьці, то ўсе сьведаныя і ня лічаць сябе Палякамі, або Расейцамі, так як было прад вайной. Толькі яшчэ часта можна пачуць словы „рускі“ і „польскі“ замест праваслаўны і каталік.

Беларускае друкаванае слова прыходзіць і ў нашую глухую вёску дзякуючы віленскім дзеячом, каторыя патроху падсылаюць нам беларускія газэты. З прычыны, што ў нас мала зямлі, каторая ня можа даць працы, а пабліску няма заработкоў, нашыя вяскоўцы здумалі ехаць у Францыю на заработкі ў ліку чатырох чалавек, каторыя пакідаюць свой родны край і хочуць ехаць на чужыну, каб зарабіць на кавалак хлеба. Толькі ня ведама, ці ўдасца ім выехаць. Пара ўжо, каб урад прыступіў да зямельнай рэформы і надзяліў зямлёй нашых сялян беззямельных і малазямельных, тады ня трэба было-б выяжджаць з свае Бацькаўшчыны і шукаць хлеба за граніцай.

Аб іншых балячках нашае вёскі і другіх ваколіцаў напішу другім разам.

Іскра.

Як у Сойме...

(З Пружаншчыны).

Жывем у век дыктатараў, вялікіх і малых. У нашай гміне Селецкай так сама ёсьць свой дыктатар, гэта „пан“ Біскупскі, сэкрэтар гміннага ўраду. Гэта праўдны Муссоліні ў малым разьмеры, маючы аж трох падуладных пісароў-памочнікаў і... войта для пабегушак. Гэты апошні — нешта пакорнае, агранічанае... Усіх гэтых служак аказалася яшчэ замала п. Біскупскаму, і на паседжаньні 23-га XII б. г. ён запрапанаваў гміннай радзе, каб прыняць да ўраду гміны яшчэ пятага (!) пісара. Рада „праэкт“ адкінула, і ў зьвязку з гэтым п. Біскупскі прыгразіў некаторым (р-му Пукало), што гэта апошні раз яны на паседжаньні. А інспэктар, прысутны пры гэтым, сказаў пасьля, што, ня гледзячы на спраціў рады, пяты пісар усё-ж т-кі будзе прыняты.

Запраўдную багадзельню хочуць адкрыць пры нашай гміне для... безработных асаднікаў!

На тым-жа паседжаньні п. Біскупскі запрапанаваў набыць для гміннага ўраду... радыё! Пяцёра пісароў (бо войта не дапусьцілі б) слухалі-б канцэрты... Рада і гэта адкінула.

А ўсе-ж умудрыліся ўхваліць на наступны год бюджэт на 14.000 зл. больш, як мінулы. (Было 76.000 зл.,—цяпер—90.000).

Пэнсыі, дык павялічваюць сабе што-году, і нат' заступніку войта ўхвалена 85 зл. у месяц, у той час, калі і войт шлындае бяз працы па гміне.

А бедны селянік—цягніся!...

Зініч.

Беларусы ў Чэхаславаччыне.

Да справы беларускага архіву ў Празе.

Падаем тутака бяз ніякіх зьменаў атрыманае намі пісьмо ад беларускае Рады ў Празе, якое высьняе палажэньне справы арганізацыі беларускага архіву ў Празе, аб якой інфармаваў нас адзін з нашых пражскіх карэспандэнтаў.

Вельмі пав. грамадзянін Рэдактар!

Не адкажэцеся, калі ласка, надрукаваць у сваёй часопісі наступнае:

Да ведама беларускага Грамадзянства.

З прычыны „Карэспандэнцыі з Прагі“, напісанай грамадзянінам „Зубровічам“ і надрукаванай у беларускай часопісі „Наперад“ № 2, у якой, паміж іншым, знаходзімо сказ: „Заданьне беларускага грамадзянства зараз ёсьць... прыняцьце актыўнага ўдзелу ў расшырэньні створанага ўжо архіву беларускага“... мы, ніжэй падпісаныя, выконваючы загад агульнага сходу „Беларускае Рады“ ў Празе з дня 30. XII. 1929 г., маемо чэсьць **заклікаці беларускае Грамадзянства пакуль-што**, да часу канчатковага высьвятленьня праўнага стану беларускага архіву у Празе, **стрымацца з пасыланьнем архіўных матэрыялаў.** Канчатковае высьвятленьне праўнага стану беларускага архіву (падпісаньне або непадпісаньне прэзыдыумам „Беларускае Рады“ ўмовы з адпаведнаю ўладаю) наступіць у найбліжэйшым часе; аб чым зараз-жа мы паведамім беларускае Грамадзянства. Прадбачачы магчымасьць абгаварываньня справы беларускага архіву ў Празе рознымі ананімнымі, псэўданімнымі і крыптанімнымі асобамі ў беларускай прэсе, якія, пэўна, будуць глядзець на справу з пункту свае думкі і ўражаньня, мы просімо Грамадзян добрае волі кіравацца інфармацыямі з подпісам ніжэй падпісаных: гэтыя інфармацыі будуць выражэньнем літэры пастановы агульнага сходу „Беларускае Рады“ з дня 30. XII. 1929 г., ад якое ні ў водным выпадку ані на крок ня будзе адступлена.

М. Вершынін старш. „Бел. Рады“.
Фр. Грышкевіч віцэ-ст.
Ал. Вітушка скарбнік і сэкрэтар
Ігн. Сланеўскі канд. сябр.

Прага, 31. XII. 1929.

Усячына.

Дасьледжываньне канцавосьсяў.

З кожным годам лічба людзёў на зямлі значна павялічваецца. Гэтак цяпер на плошчы, прыгоднай для аседласьці чалавека, якая раўняецца блізу 130-ём мільлёнам квадратных кілямэтраў, жыве каля 2-ух міліярдаў людзей (1.850.000 душ). Дзеля гэтага ў апошнія часы зварочваецца асаблівая ўвага на досьледы паўночнага й паўднёвага канцавосьсяў (полюсаў).

Першае ў навуковай тэрміналёгіі завецца—Арктыда, другое—Антарктыда. Ужо канчальна сьцьверджана, што паўночны абшар навокал канцавосься ня мае пэўнага грунту (контынэнту), хоць ня выключана магчымасьць адкрыцьця й тут, пад вечнымі лядамі, якіх колечы большых вастравоў. Затое паўднёвае канцавосьсе, альбо Антарктыда, займае сухазему болей як 13 мільёнаў кв. кілямэтраў.

Цэлы шэраг географічна-дасьледчых экспэдыцыяў загінуў у гэтых краінах сьнегу й лядоў (гдзе бывае паўгоду дзень і паўгоду ноч), каб азначыць хоць галоўныя абрысы канцавосных абшараў. Прозьвішчы: Франкліна, Скотта, Амундсэна, Нансэна ды шмат іншых многа кажуць нам аб надзвычайна цяжкіх варунках дакладнага азнаямленьня з новымі часткамі сьвету. Аднак, поступ тэхнікі, асабліва авіятыкі, разьвіўшаеся за апошнія гады, адчыняе новыя магчымасьці сыстэматычнага, ня толькі дасьледаваньня, але й анэксаваньня (захопу) сухазем'я ў канцавосных краінах. Калі яшчэ нятак даўно адзіным спосабам падарожніцтва тутака былі выключна лыжы, санкі ды іншыя досыць прымітыўныя прылады, дык цяпер будуюцца вялізарныя паветраныя машыны, на якіх чалавек, узброены радыём ды рознымі апаратамі. менш рызыкоўна кіруецца ў недасьледжаныя краіны.

Найбольшую сэнсацыю зрабіў гэткі палёт у мінулым годзе цэпэліна „Італія“ пад кіраўніцтвам генерала Нобіле; палёт гэты, праўда, досыць трагічна скончыўся. Але затое галоўныя ляўры пералёту над абыдвума канцавосьсямі здабыў сабе амэрыканец Бырд (Byrd). Бырд, які пераляцеў таксама шчасьліва й Атлянтычны акіян, стаўся ў апошні час асяродкам увагі ўсяго сьвету. Ягоны палёт на паўднёвае канцавосьсе, адбыты 28—30 лістапада м. г. з чатырма таварышамі на самалёце сусьветнае фірмы „Форда“, трываў 18 гадзінаў 55 мінут. Бырд праляцеў адлегласьць 2.600 км. Зроблена таксама 600 фотографічных зьнімкаў ды рад навукавых дасьледаў. Дзеля таго, што па гэтай краіне й дагэтуль рабіліся падарожы з паасобных гаспадарстваў, дык Антарктыда робіцца яблыкам палітычнае спрэчкі, аб чым ужо пісалася часткова ў першым нумары нашае газэты.

М. І.

Гэрб Вялікага Князьства Літоўскага— беларускага паходжаньня.

Нядаўна наказаў „Kur. Wil.“, што ў Коўне літоўскі ўрад утварыў адумысловую камісію дзеля зьмены дагэтулешняга гэрбу гаспадарства т. зв. пагоні (коньнік гоніцца за непрыяцелем). На гэнай камісіі галоўна будзе разглядацца проект арт. Ілгунаса аб зьмене „пагоні“. Як ведама цяперашняя Літва прыняла бяз зьмены гэрб Вялікага Князьства Літоўскага, каторае было запраўды гаспадарствам пераважна **беларускім.** Гэтае забраньне чужога гэрбу мусіла з часам адбіцца няпрыемна й на самых Ліцьвінох. Так яно й сталася. Як добра кажа Ілгунас, продкі цяперашніх ліцьвіноў да канца XIV ст. былі паганамі, дык скуль-жа на іхнім гэрбе мог узяцца шчыт з падвойным **бізантыйскім** крыжам. Зразумеўшы гэта, п. Ілгунас на прынятым цяпер ліцьвінамі гэрбе прапануе адкінуць ягоны відавочна „нялітоўскі“ знак—шчыт з крыжам. Хіба імкнучыся дабіцца таго, каб ліцьвіном стаўся ненавісным гэты нялітоўскі знак, Ілгун'ас стараецца давесьці, быццам гэта толькі Ягайла, стаўшыся каралём польскім, увёў на гэрбе гэны падвойны крыж, як знак свае ўлады ў двух гаспадарствах — Літве й Польшчы. На гэта адкажам, што п. Ілгунас кажа няпраўду, бо Ягайла, ажаніўшыся з каталічкаю Ядвігаю і прыняўшы сам каталіцтва, не дадаваў-бы на гаспадарсьцьвеным гэрбе бізантыйскага, зн. праваслаўнага крыжа. Гэнага прытымжа жадны польскі біскуп яму не дазволіў-бы зрабіць. Бізантыйскі крыж на шчыце пагоні — гэта відавочны знак яе беларускасьці, бо Беларусы да XVI в. блізу што ўсе былі праваслаўнымі.

Ясп.

Увага Рэдакцыі. Гожа адзначыць, што на шчыце пагоні на пячаці, якая, згодна з заявай літоўскага дасьледчыка, д-ра Яна Бассановіча, зьяўляецца пячацяй **Міндаўга,**—ёсьць гэтак сама **падвойны бізантыйскі крыж.** Пячаць гэта знаходзіцца ў Беларускім Музэі ім. Ів. Луцкевіча ў Вільні.

Перачытаўшы газэту — передай другому.

Паштовая скрынка.

С. Кр-у. Падзяляем вашае абурэньне з прычыны агідных выступленьняў некаторых органаў „беларускае па мове“ прэсы, але — лічым немагчымым зьмясьціць вашу стацьцю. Зварачаць увагу на зьвягу людзей, якія ня маюць у масах ніякага послуху, — гэта, як слушна піша нам Ул. Гм., раўназначна пераацэніваньню іх значэньня.

Савецкае Пасольства ў Варшаве — 12 зл. атрымалі, газэту высылаем.

Па 3 зл. 50 гр. атрымалі ад наступных асоб: Валасэвіч Міхал, Мацук Аляксандар, Мятла Сьцяпан, Атрахімовіч Васіль, Куратнік Майсей, Гольдыня Сьцяпан, Шэлонік Кастусь, Сьвірыд Павал, Рыбак Янка, Казёл Язэп, Зеневіч Лукаш, Чатырка Міхал, Цехаоўскі Янка; ад Навагр. Белар. Гімназіі.

Па 2 зл. атрымалі ад: Тумашчыка С., Беганскага Янкі, Казака П., Лук'янюка Ігната, Рагуткі Тамаша, Мазуркі С., Босага Захара; па 75 гр. атрымалі ад: Радкевіча Сяргея, Кізіка Вячаслава, Мацука Юркі, Сарокі Язэпа. Ад Жыжкі Янкі атрымалі 8 зл., ад Фульдэ Караля — 4 зл., ад Лотыша Янкі — 7 зл., ад Лапука Янкі — 4 зл. 50 гр., ад Ілэнды Віктара—90 гр.

Усім вышэйпамянёным асобам газэта высылаецца. Далейшы працяг нова-паступаючых падпішчыкаў з прычыны недахопу мейсца будзе зьмешчаны ў наступным нумары. На просьбы й розныя звароты да рэдакцыі й адміністрацыі адказываецца лістоўна.

Беларускі месячны настольны календар на 1930 год

выйшаў з друку і прадаецца ў беларускіх кнігарнях.

Календар на дванаццаці вялікіх картках зьмяшчае:

1) сьвятцы паводле старага стылю, г. з. праваслаўны календар, друкаваны грамадзянкаю;

2) сьвятцы паводле новага стылю, г. з. каталіцкі календар, друкаваны лацінікаю;

3) прадсказаньні пагоды на кожны месяц паводлуг календара Бруса;

4) зьмены месяца: ветах, поўня, сход, маладзік;

5) календар гаспадарчых работаў па месяцам, гэта знача, якія работы маюць рабіць гаспадар, гаспадыня і пчаляр у кожны месяц;

6) акром таго, зьмешчаны асобныя артыкулы гаспадарчага зьместу, як напрыклад: аб гадоўлі быдла, аб павялічэні ўраджаю, аб выкарыстаньні саду і. г. д.

Календар можа служыць ня толькі **настольным, але і насьценным.**

Каштуе ўсяго 50 грош. Перасылка аднаго календара каштуе 20 грош., ад 2 да 4 шт.—30 грош., ад 5 да 9 шт.—55 грош., ад 10 да 18 шт.—65 грош., на заказную перасылку трэба дадаць яшчэ 50 грош. незалежна ад колькасьці штук. Выпісваць можна з цэнтральнага складу: **Вільня, Вострабрамская № І, Беларуская Кнігарня.**

Згодна з папярэджаньнем, з гэтым 4-м нумарам газэты высылаецца дарма „Беларускі Месячны Настольны Календар“ тым падпісчыкам, якія прыслалі падпіску на газ. „Наперад“ ня менш, як за паўгода.

Беларуская Кнігарня

Беларускага Выдавецкага Таварыства
(Вільня, Вострабрамская вул. № І).
суліць наступныя кніжкі:

Школьны аддзел.

(Працяг).

ПРЫРОДАЗНАУСТВА.

Бублікаў М. Біолёгічныя гутаркі. Навукова-популярныя нарысы агульнай біолёгіі. Менск—1927 г. Дзярж. Выд. Беларусі. Стар. 232. Цана 10 зл.

Грамыка Міхал. „Крышталёграфія“. Частка І. Уводзіны ў навуку аб неорганічнай прыродзе. Менск—1926 год. Беларускае Дзярж. Выд. Стар. 54. Цана 3 зл. 75 гр.

Грамыка Міхал. „Мінэралёгія“. Частка II. Уводзіны ў навуку аб неорганічнай прыродзе. Менск—1926 год. Беларускае Дзярж. Выд. Стар. 82. Цана 4 зл.

Зеленскі В. „Батаніка“. Падручнік для сярэдніх школ. Коўна—1924 год. Выдавецтва Мін. Белар. Спраў у Літве. Стар. 159. Цана 4 зл. 75 гр.

Кашын Н. Фізыка. Частка І. Мэханіка і цяплыня. З малюнкамі. Пераклаў А. Круталевіч. Менск—1924 г. Дзяржаўн. Выд. Стар. 180. Цана 7 зл. 50 гр.

Кашын Н. В. „Фізыка“. Частка II. Першая ступень. Курс пабудаваны на аснове лябораторных заняткаў. Масква—1924—Ленінград. Дзяржаўнае Выдав. Стар. 226. Цана 9 зл. 25 гр.

Малышаў Н. „Фізыолёгія і анатомія чалавека“. Падручнік для сярэдніх школ. Коўна—1923 г. Выд. Мін. Белар. Спраў у Літве. Стар. 120. Цана 2 зл. 7

Нэканда-Трэпка Антон. „Фізыка“. Мэханіка і цяплыня. Курс VI клясы гімназіі. Вільня—1922 год. Беларускае Выд. Т-ва. Старонак 222. Цана 3 зл. 50 гр.

Нэканда-Трэпка Антон. „Фізыка“. Акустыка і Оптыка. Часьць 2-ая. Вільня—1924 г. Беларускае Выдав. Т-ва. Старонак 76. Цана 1 зл. 75 гр.

Серада І. М. Вэтэрынарыя і Зоогігіена. Кн. І. Аб хваробах наагул. Менск—1927 гад. Беларуск. Дзерж. В-тва. Старонак 170. Цана 8 зл. 25 гр.

Серада І. М. Вэтэрынарыя і Зоогігіена. Кн. II. Першая дапамога хворай жывёле, Менск—1928 год. Бел. Дзярж. В-тва. Стар. 335. Цана 15 зл.

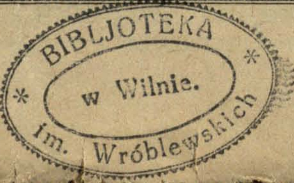
Траяноўскі І. „Курс Прыродазнаўства“. Частка І. Паветра, вада і зямля. Выданьне III—стэрэотыпнае. Менск—1927 г. Дзяржаўнае Выд. Бел. Стар. 196. Цана 5 зл.

Траяноўскі І. „Курс Прыродазнаўства“. Частка II. Расьліна і яе жыцьцё. Менск—1928 г. Дзярж. Выд. Бел. Старонак 207. Цана 5 зл. 75 гр.

Траяноўскі І. „Курс Прыродазнаўства“. Частка III. Чалавек і жывёлы“. Менск—1926 г. Дзярж. Выд. Бел. Старонак 229. Цана 6 зл. 75 гр.

(Працяг будзе).

Рэдактар-Выдавец: **М. Сіняўскі.**

Друкарня Я. ЛЕВІНА Вільня, Нямецкая 22.